

Ekim 2022 / Sayı: 588

50[☆]
yıl
1972-2022

Türk Edebiyatı

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

Fiyatı: 30 TL

DOSYA

İsyanın Özbek Şairi

Rauf Parfi

Dilmurad Kuranov, Güzel Begim
Alim Altınbek, Laylo Şaripova
Ekber Sabirdinov, Nurbay Cabbarov
Sabit Avezov, Ümide Resulova
Dilrabo Kuvvatova, Rahima Şaripova
Mahbuba Sobirova, Dilarom Babahanova

Gökhan Tunç:

“Özgün Yorum, Okuma Tahakkümlerine Başkaldırır”

Sabit
Avezov

Dosya

Rauf Parfi'nin Eserlerinde Türkistan Kaygısı

Hadis-i şerifte "Vatanını sevmek imandandır." denilmiştir. Göbek bağının kesildiği yeri sevmek ve sahip çıkmak hem farz hem borçtur. Bu herkesin vatanına olan sevgisinin, sadakatının ve inancının bir gereğidir. Eğer bir insan, memleketin kalkınması ve milletin saadeti için fedakârlık gösteriyorsa, bu o kişinin büyüklüğüne delalet eder.

Türkistan anadır... Evlatlarını dünyaya getirmesinin yanında onları besler, büyütür, yetiştirir ve korur. Evlatların da analarına bakmak, onu korumak, gerekirse can vermek gibi bir görevleri vardır. Ana Türkistan'ın bağımsızlığı, istiklali, istikrarı ile huzur ve sükûneti için kimler canını feda etmedi? Behbudi, Avlani, Çolpan, Fitrat ve Münavvarkari bütün Türkistan'ın birliği için bütün bilgilerini, iradelerini ortaya koyup canlarını verdiler. Bu adamlardan biri olan Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin reisi, düşünür ve bilim adamı

Rauf Parfi, kendisini sadece Özbekistan'ın değil, Türkistan'ın da çocuğu olarak görür. Bu nedenle eserlerini Öztürk mahlasıyla yayımlar. Bu mahlas, Ana Türkistan'ın bir evladı olduğunu ve Türkistan'ı vatanı gibi hissettiğini gösterir.

Alihantöre Saguni, Türkistan halklarının birliğine dair şöyle bir tespit yapmıştır:

"Türk milletinin Oğuz ve Uygur gibi kahraman çocuklarına bakın! Cehaletleri ve bilgisizlikleri nedeniyle bugün ellerinde ve ayaklarında kölelik ve esaret prangaları ile temel insan haklarından bile mahrum durumdadır. İşgal altındaki Anavatanlarında

hayvanlar gibi özgür iradeleri olmadan ve mecburiyetin kamçısı altında yaşarlar."

Böyle büyük bir fikre inanan ve onu hayata geçirmek için uğraş veren sanatçılardan biri de Özbekistan'ın millî şairi Rauf Parfi'dir. Şairin asil niyeti, Türk halkının karşılıklı ittifakı, birliği ve uyumu hakkında eser üretmektir:

*Bilingiz bu Turon Diyori
Biliniz bu Turan diyarı
Qonlari ko'klarga sachragan.
Kanları göklere sıçramış
Yo'q erki, yo'q do'sti, Haq yori*

Özgürlüğü yok, dostu yok, tek dostu Allah
Boblari kenglikka ochilgan,
Kapıları sonsuzluğa açılmış
Ekilgan yol' onlar, gumonlar,
Ekilmiş yalanlar, fitneler
Bergaydir albatta, mevasin.
Verecektir elbette meyvesini
Bu tunlar, bu kunlar, bu tonglar
Bu geceler, bu günler bu sabahlar
Men va Sen, Men va Sen, Men va Sen.
Ben ve Sen, Ben ve Sen, Ben ve Sen.

Şiirde anlatılanlar Türkistan halkının bağımsızlık dönemine kadarki yaşam biçimiydi. Parfi, müstebid rejimin baskı ve adaletsizliği içinde yaşamıştır. Millet böyle bir zulüm ve baskıya sabırla tahammül etmiştir.

Toshlarda, xarsangga sanchilar
Dışarıda taşlar saçılır
Cheki yo'q, yo'qlikning nolasi.
Sonu yok, yokluğun feryadı.
Diydalar, tomchilar, qamchilar
Gözyaşları damlar, kamçılar
Sabringni-Odamning bolasi.
Sabrını, Ademin çocuğu
Turkiston tug'lari tikilgan
Türkistan tuğları dikilmiş
Vatansiz kasblarning yo'li berk.
Vatansızlığa alışanların yolu zor
Xo'rlangan, zo'rlangan, to'kilgan
Horlanmış, tecavüze uğramış, dökülmüş
Erkidan ayrilgan qutlug' Erk.
Özgürlüğünden vaz geçmiş, Özgürlük.

Şair Türkistan'ın geleceğine, halkın birliğine inanır. Bu birliğe umut bağlar. Er ya da geç, onun bahsettiği bu birlik kurulacaktır. Bu çile ve adaletsizlik kervanının mutlaka özgürlüğe kavuşacağını düşünür. Bu fikir, şairin "Çöli Irak" şiirinde kendisini gösterir. Kervanın doğru yolda olduğuna inanır:

Yerga tutash ufq jimmillar,
Yerle birleşen ufuk kımıldar
Qumloqlarda karvon imillar.

Kumluklarda kervan emekler
Tuyalarda hazin qo'ng'iroq:
Develerde hazin çingirak:
Cho'li iroq, cho'li Iroq-
Çöl-i Irak, çöl-i Irak.
Buyuk Makka-Madina imlar.
Büyük Mekke-Medineyi ima eder
Poyni yo'q tumtaygan sahro
Sonu yok buruşmuş gibi sahra
Uzra xurmo o'sadi tanho,
Üstünde hurma yetişir yalnız
Xurmo osti tip-tiniq buloq:
Hurma altı berrak bir pınar
Cho'li Iroq, cho'li Iroq-
Çöl-i Irak, çöl-i Irak
Yurak chappak chaladi chanqon.
Yürek alkış yapar buruk
Oh, behuda sevinar karvon,
Ah, beyhude sevinir kervan
Odam uchun eng shirin armon-

İnsan için en tatlı hayal
O'sha buloq qurigan biroq,
Bu pınar kurumuş yalnız,
Cho'li Iroq, cho'li Iroq,
Çöl-i Irak, çöl-i Irak
Yo'li yiroq, ko'p ko'p yomon...
Yolu Irak, çok çok yaman (1960)

"Chöli Iroq" Özbek halkının hüznünlü bir ezgisi-
sidir. İçinde ıstıraplar, baskılar, ağıtlar ve zorluklar
vardır. İnsan böylesine korkunç bir hayatla ancak
hayal gücü ve zekâsıyla baş edebilir. Parfi, kuru-
muş pınarlardan sonra mutlaka berrak bir pınar-
la karşılaşacaktır. Böylesine saf bir duygu şilrinde
gizlidir. Kervan Mekke ve Medine'ye doğru git-
mektedir.

Rauf Parfi, özgürlüğün yolu olarak Abdurauf
Fitrat'ın yolunu seçer. Ona yaklaşımı samimidir:

Nega seni chuqlab oldi buncha tikonlar?
Niçin sana battı bunca dikenler?
Nega chiqdi yuragingda yuzga bu dog'lar?
Niye çıktı yüreğinde ortaya bu lekeler

Şairin kalbindeki dikenler; ülkenin özgür ol-
maması, halkın acizliği; lekeler ise ülkenin çekti-
ği acının ve yabancı unsurlara bağımlılığının bir
göstergesidir.

Rauf Parfi bir başka şiirinde büyük düşünür
Fitrat'a hitaben, kendi döneminde özgürlük için
savaşmanın bir hayal olduğunu anlatır:

Ajab mudhish, qaro tun, kafan tutar,
Çok tuhaf, kara gece, kefen tutar
Bir zamon tinmaydir, izg'irar shamol.
Bir zaman dinmez, uğuldar rüzgâr
Daryo ko'piradur, odamni yutar,
Nehir köpürür, insanı yutar,
U go'zaldır, irganchdir, ul xayol...
O güzeldir, iğrençtir, o hayal.

Rauf Parfi kendini sadece Özbekistan'ın değil,
Türkistan'ın da çocuğu olarak görür. Bu nedenle
eserlerini Öztürk mahlasıyla yayınlar. Bu mahlas,
Ana Türkistan'ın bir evladı olduğunu ve onu va-
tanı gibi hissettiğini gösterir.

Rauf Parfi'nin (Öztürk) eserleri genellikle hü-
zünlüdür. Elbette bu hüznün, ruhunun çöküşünü
değil, şairin acısının büyüklüğünü gösterir. Sanki
bu acıyla birlikte duygularını ifade eder. Şairleri-
mizden Askad Muhtar da bu konudaki görüşleri-
mizi doğrular:

"Rauf Parfi, yaraları açık bir şairdir. İçinde hü-
zün vardır. Hatta bazen basit bir mersiye yazıverir.
Bu onun suçu değildir. Şair, acılarından özgür ola-
maz. Rauf Parfi de bir şair olarak kendisini tam ola-
rak ifade etmeye çalışır."

Rauf Parfi, komünist fikirlerin ve krizlerin hü-
küm sürdüğü dönemlerde bile İslami inançlar
temelinde yaşadı. İslami öğretilere bağlı olarak
inanç, dürüstlük, din, onur, vicdan, insana değer
vermek gibi duygulara değer veren bir şair ola-
rak kabul edildi. Bu faziletler bile tek başına o dö-
nem için büyük bir cesaretti. Gençliğinde yazdığı
"Aşk" şiirinde şöyle der:

Muhabbat ne o'zi? Nedir sadoqat?
Aşkın dediğin nedir? Nedir sadakat?
O'zingdan ming bora so'rarsan o'zing.
Kendinden bin defa sorarsın kendin
Titrab toqatingga tilarsan toqat,
Titreyerek takatine dilersin takat,
Aytursan, xilqatda ilohiy So'zing.
Söylersin yaratılıştaki ilahi sözü.
Bu dunyo barchadin qolur begumon
Bu dünya herkesten kalır şüphesiz.
Armon sahrosi bu, olam cho'li bu.
Hayal sahrası bu, alem çölü bu
Ruhingni so'ndirma, Allohga inon,
Ruhunu söndürme, Allah'a inan
Madad ber o'zingga, iymon yo'li bu.
Yardım et kendine iman yolu bu.
O'lim kabi haqdir, bu muhabbat, bas.
Ölüm gibi haktır, bu aşk, yeter.
Tanho seni deya, dunyolar kezdim.
Yalnız seni diye, dünyaları gezdim
Ayirma borliqdan meni bir nafas
Ayirma varlıktan beni bir nefes
Buzdim tanizorim, ko'zimni ezdim.
Bozdum ten bağını, gözümü ezdim.
Aks-sado berdi falakda ohim